

KĀ
UZSĀKT ?
KOMERC DARBĪBU

SATURS

BIZNESA IDEJA

2

UZŅĒMUMA REĢISTRĀCIJA

4

BIZNESA PLĀNS

8

FINANSES

12

BANKAS

13

LIKUMDOŠANA

17

NODOKĻI

18

BIROJS

22

BIZNESA IDEJA

Ideju ģenerēšanas veidi

Idejas biznesam tiek iegūtas visdažādākajos veidos:

- ▶ Noskatot (reizēm, nozogot) idejas no citu valstu pieredzes.
- ▶ Radot pilnīgi jaunus risinājumus esošām problēmām.
- ▶ Lasot biznesa žurnālus un avīzes, kas raksta par veiksmēm biznesā, praktiskiem padomiem un iespējām.
- ▶ Apmeklējot izstādes un prezentācijas.
- ▶ Klausoties radio, skatoties TV un meklējot Internetā.
- ▶ Pētot speciālas publikācijas par nozaru attīstību un tendencēm.
- ▶ Piedāvājot papildus pakalpojumus jau esošiem produktiem.
- ▶ Noskatot, kādu konkrētu potenciālo klientu vajadzību.
- ▶ Pieaicinot labākos draugus vai kolēģus palīdzēt ideju radišanā.

Ideju radišanu grupās sauc par “prāta vētrošanu” ideju ģenerēšanai. Šajā procesā var piedalīties līdz max 15 – 20 cilvēki. Prāta vētrošana var notikt:

- ▶ Verbāli, kad cilvēki tiek rosināti domāt par aktuālo problēmu un kopīgi ģenerēt visdīvainākos risinājumus. Risinājumu paziņošanas laikā neviena ideja netiek noraidīta, to analīze nāk pēc tam. Šādā veidā mēs varam iegūt ļoti daudz (reizēm, pat simtiem) labu ideju.
- ▶ Neverbāli, kad procesā tiek iesaistīti diskusiju partneri, kas parasti izvirās piedalīties diskusijās. Grupai tiek izsniegtas 4 – 5 papīra lapas, uz kurām katram ir jāuzraksta savi risinājuma veidi problēmai vai izspēlētajai situācijai. Tam tiek dotas 5 – 7 minūtes, pēc tam autori tiek nomainīti līdz visi dalībnieki ir uzrakstījuši savus risinājumus. Tad šos sarakstus apkopo un turpina darbu pie atlasītajām jeb novērtējamajām.

Idejas definēšana

Kad ir atlasīta viena konkrēta biznesa ideja, to ir nepieciešams pēc iespējas sīkāk aprakstīt, īpaši uzsverot:

- ▶ Vai ir pietiekoša motivācija, lai izvēlētos tieši šo ideju.
- ▶ Vai attiecīgajā jomā ir pietiekošas zināšanas un iemaņas.
- ▶ Ir (cik daudz?) vai nav biznesa idejas realizēšanai nepieciešamie resursi.
- ▶ Vai ar to nodarboties būs interesanti/ vai tas aizraus.

Kontroljautājumi uzsākot plānot biznesu

Vai es tiešām vēlos uzsākt biznesu?

Vai tas ir piemērots manām spējām, pieredzei un ambīcijām? Vai es apzinos, cik augsta ir riska pakāpe? Vai es esmu uzstādījis gan biznesa, gan personīgos mērķus? Vai es esmu pārliecināts, ka varēšu tikt galā?

Mans tirgus.

Kādēļ cilvēki pirks manis piedāvāto produktu/pakalpojumu? Kas būs mani klienti? Vai es zinu, kā varētu būt sadalīts mans tirgus? Kas ir mani konkurenti? Vai man ir plāns, kā virzīt savu preci tirgū? Vai savu tirgu esmu pilnībā izpētījis?

Manas izmaksas.

Vai esmu saskaitījis visas izmaksas? Vai manā rīcībā esošie fakti ir pareizi un atbilstoši? Vai neesmu palaidis garām kādu no izmaksām?

Mana peļņa.

Vai man tāda būs? Kad es sākšu gūt peļņu? Vai manā plānā ir iekļautas arī drošības rezerves?

Mans kapitāls.

Kāds naudas daudzums man būs vajadzīgs? Vai es varētu iztikt arī ar mazāku daudzumu? Vai esmu veicis rūpīgu naudas plūsmas plānošanu? Vai manā rīcībā esošie fakti ir pareizi un atbilstoši?

Mans aktīvs.

Vai esmu paredzējis visu, kas man būs vajadzīgs?

Manā rīcībā esošās telpas.

Vai esmu apmierināts ar telpu atrašanās vietu? Vai telpu lielums ir pietiekams veicamajai darbībai?

Darbinieki.

Vai varēšu atrast darbiniekus ar nepieciešamajām spējām? Vai es zinu, cik man izmaksās darbinieku algošana? Vai esmu gatavs būt par darba devēju? Vai man ir zināmi darba drošības noteikumi? Vai esmu iepazinies ar darba likumdošanu?

Darījumi ar banku.

Vai man ir nepieciešams finansējums no bankas? Cik liels? Vai man ir nepieciešamais nodrošinājums?

Nodokļi, likumi un mans bizness.

Vai man ir licence, ja tāda man ir nepieciešama? Vai zinu kādas atļaujas nepieciešamas mana biznesa veikšanai? Vai zinu kādus nodokļus man nāksies maksāt?

Bezzaudējuma punkts

Bezzaudējuma punktu ir nepieciešams noteikt, lai zinātu, kādu summu ir nepieciešams ietirgot, saražot, lai nosegtu visas izdevumu izmaksas. Bezzaudējuma punkta aprēķins ļauj noteikt, vai izvēlētais cenu līmenis būs pietiekošs.

Ir jāsaplāno realizācijas daudzumi, iepirkumi, krājumi, algas, pārējās izmaksas. No šiem aprēķiniem tālāk ir iespējams aprēķināt bruto un neto peļņu.

Realizācija Ls – pārdoto preču izmaksas Ls = **BRUTO PEĻŅA Ls**

Bruto peļņa Ls – Administratīvās izmaksas Ls = **TĪRĀ PEĻŅA Ls**

$$\text{BRUTO PEĻŅAS NORMU LS} = \frac{\text{Bruto peļņa Ls} \times 100}{\text{Realizācija Ls}}$$

$$\text{BEZZAUDĒJUMA PUNKTS} = \frac{\text{Administratīvās izmaksas Ls} \times 100}{\text{Bruto peļņas norma}}$$

Bezzaudējuma punkts mums norāda, cik ir nepieciešams realizēt, lai nosegtu administratīvās izmaksas. Tālāk ir nepieciešams aprēķināt realizāciju un sadalīt izdevumus sīkāk – mēnesim, nedēļai un pat dienai – **BUDŽETU**. Kad ir veikti šie aprēķini, nākamais solis ir **NAUDAS PLŪSMAS** aprēķini. Skat. biznesa plāna sadaļu.

UZŅĒMUMU REĢISTRĀCIJA

Atšķirības starp komercdarbības veidiem

Komerclikumā paredzētās uzņēmējdarbības jeb komersantu veidi ir pieci:

- 1. Individuālais komersants** (fiziska persona, kura ierakstīta komercreģistrā kā individuālais komersants).
- 2. Pilnsabiedrība** (personālsabiedrība).
- 3. Komandītsabiedrība** (personālsabiedrība).
- 4. Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA)** (kapitālsabiedrība).
- 5. Akciju sabiedrība** (kapitālsabiedrība).

Izvēloties komersanta veidu, ir nepieciešams zināt, kāds tas būs vispiemērotākais no juridiskā un saimnieciskā viedokļa. Ja ir vēlme darboties pakalpojumu vai tirdzniecības sfērā, tad nebūtu lietderīgi dibināt akciju sabiedrību, jo akciju sabiedrība ir atklāta sabiedrība, ar minimālo pamatkapitāla lielumu 25 000 latu un tai ir nepieciešama vairākpakāpju pārvaldes struktūra, kura vairāk piemērota lielu investīciju piesaistīšanai.

Šādai darbībai vienkāršāk un lētāk pieteikt sevi ierakstīšanai komercreģistrā kā **individuālo komersantu**. Atkarībā no tā, vai visi personālsabiedrības biedri neierobežoti atbild par sabiedrības saistībām vai arī kāda personālsabiedrības biedra atbildība pret personālsabiedrības kreditoriem ir ierobežota, personālsabiedrības iedalās pilnsabiedrībās un komandītsabiedrībās.

Personālsabiedrības samērā bieži tiek dibinātas kāda noteikta pasākuma īstenošanai, piemēram, būvsabiedrības apvienojas personālsabiedrībā, lai apvienojot savus spēkus un līdzekļus, uzbūvētu kādu lielu objektu.

Kapitālsabiedrība no personālsabiedrības atšķiras ar sarežģītāku dibināšanas kārtību un lielāku dokumentu skaitu, kuri jāiesniedz Uzņēmumu reģistrā - komercreģistrā. Kapitālsabiedrību atšķirībā no personālsabiedrības var dibināt arī viena persona. Sabiedrībai ar ierobežotu atbildību (SIA) ir atviegloti arī dibināšanas noteikumi salīdzinājumā ar akciju sabiedrību (AS). Dibinot SIA, tās pamatkapitālu var apmaksāt ar naudu vai mantisko ieguldījumu, bet dibinot AS – tikai ar naudu. Arī valsts nodeva SIA

reģistrācijai ir mazāka – 100 latu, valsts nodeva par AS reģistrāciju ir 250 latu.

Reģistrācijas process un izmaksas

Fiziskajai personai, kas veic saimniecisko darbību, ir pienākums pieteikt sevi ierakstīšanai komercreģistrā kā individuālo komersantu, ja:

1. gada apgrozījums no tās veiktās saimnieciskās darbības pārsniedz 200 000 latu vai arī;
2. tās veiktā saimnieciskā darbība atbilst abām šādām pazīmēm:
 - ▶ gada apgrozījums no šīs darbības pārsniedz 20 000 latu;
 - ▶ tā savas saimnieciskās darbības veikšanai nodarbina vienlaikus vairāk nekā piecus darbiniekus.

Fiziskajai persona, kura atbilst Komerclikuma 45. (komercaģents) vai 64.pantā (mākleris) minētajiem noteikumiem, jāpiesaka sevi ierakstīšanai komercreģistrā kā individuālo komersantu vai jādibina komercsabiedrība arī, ja nepastāv augstāk minētie kritēriji.

Fiziskajai personai jāpiesaka sevi ierakstīšanai komercreģistrā pēc individuālā komersanta juridiskās adreses vietas piekritīgajā Uzņēmumu reģistra nodaļā.

Dokumenti, kas jāiesniedz Latvijas valsts Uzņēmumu reģistrā

Individuālā komersanta ierakstīšanai komercreģistrā Uzņēmumu reģistrā jāiesniedz:

1. Pieteikums;
2. Valsts nodevas samaksas kvīts par individuālā komersanta ierakstīšanu komercreģistrā;
3. Kvīts par komercreģistra ieraksta publikācijas apmaksu oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Pieteikuma veidlapas var saņemt katrā Uzņēmumu reģistra nodaļā, kā arī atrast Uzņēmumu reģistra mājas lapā internetā: www.ur.gov.lv

Pieteikumu paraksta pats individuālais komersants. Parakstam uz pieteikuma jābūt notariāli apliecinātam. Tāpat jābūt apliecinātai šīs personas rīcībspējai. Uz speciālas notariālā kārtībā apliecinātas pilnvaras pamata pieteikumu individuālā komersanta vietā var parakstīt arī cita persona. Pilnvara Uzņēmumu reģistrā šādā gadījumā nav jāiesniedz.

Pieteikumu iesniedz pats individuālais komersants vai jebkura persona, kurai individuālais komersants ir uzticējis to izdarīt. Ja pieteikumu iesniedz cita persona, viņa Uzņēmumu reģistra darbiniekam uzrāda personu apliecinošu dokumentu. Pieteikumu un tam pievienojamos dokumentus var iesūtīt arī pa pastu, vai ievietot tos Uzņēmumu reģistra pasta kastītē pie Uzņēmumu reģistra telpām. Uzņēmumu reģistra darbinieki dokumentus no šīs pasta kastītes izņem katru darba dienas rītu.

Kā veidot individuālā komersanta nosaukumu

Individuālā komersanta firma ir komercreģistrā ierakstīts individuālā komersanta nosaukums, ko viņš izmanto komercdarbībā, slēdzot darījumus un parakstoties.

1. Firmas veidošanas vispārīgās prasības:

- ▶ Veidojot individuālā komersanta nosaukumu, jeb firmu, tajā ir jāietver norāde "individuālais komerants" vai saīsinājums "IK". Norādi var izvietot firmas sākumā vai beigās.
- ▶ Firmas rakstībā lietojami vienīgi latviešu vai latīņu alfabēta burti.
- ▶ Firma nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par komerciesiskajā apgrozībā svarīgiem apstākļiem, it īpaši par komersanta vai komercdarbības veidu vai arī par komercdarbības apjomu.

2. Firmas šaurākā nozīmē veidošanas prasības:

- ▶ Firmai ir skaidri un nepārprotami jāatšķiras no citām komercreģistrā jau ierakstītām vai ierakstīšanai pieteiktām firmām.
- ▶ Firma nedrīkst sakrist ar uzņēmumu reģistrā reģistrēta uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) firmu.
- ▶ Firma nedrīkst būt pretrunā ar labiem tikumiem. Tas nozīmē, ka tajā nedrīkst ietvert necenzētus vārdus, vārdus vai vārdu salikumus, kas var aizskart kādas sabiedrības grupas godu un cieņu utt.
- ▶ Firmā nedrīkst ietvert vārdus "Latvijas Republika" un to tulkojumu svešvalodā.
- ▶ Ja firmā ir ietverts administratīvās teritorijas vai apdzīvotās vietas nosaukums, firma nedrīkst sakrist ar attiecīgās administratīvās teritorijas vai vietas nosaukumu, izņemot viensētas nosaukumus.
- ▶ Firmā nedrīkst ietvert valsts vai pašvaldību institūciju (iestāžu) nosaukumus, kā arī vārdu "valsts" vai "pašvaldība".
- ▶ Individuālā komersanta firmā var ietvert individuālā komersanta vārdu vai uzvārdu.

Darbības veidi ir jānorāda individuālā komersanta reģistrācijas pieteikumā. Individuālā komersanta komercdarbības veidi ir jānorāda atbilstoši Vispārējai ekonomiskās darbības veidu klasifikācijai (NACE). Klasifikators ir pieejams katrā Uzņēmumu reģistra nodaļā, Centrālajā Statistikas pārvaldē, kā arī Uzņēmumu reģistra mājas lapā internetā: www.ur.gov.lv.

Par individuālā komersanta ierakstīšanu komercreģistrā ir jāmaksā valsts nodeva 20 latu apmērā.

Valsts nodeva ir jāsamaksā pirms pieteikuma iesniegšanas un to var samaksāt jebkurā bankas iestādē, norādot šādus rekvizītus: saņēmējs Valsts Kase, reģistrācijas Nr. 90000050138, LATVIJAS BANKA, kods LACBLV2X, Konts LV84TREL1060190913200

Visus komercreģistra ierakstus izsludina, tos publicējot laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", vienlaikus tos publicējot elektroniski. Izsludināti tiek arī komercreģistra ieraksti par individuālajiem komersantiem. Minētās ziņas publicēšanai iesniedz Uzņēmumu reģistra amatpersona 3 dienu laikā no ziņu ierakstīšanas komercreģistrā. Komercreģistra ierakstus un ziņas publicē uz attiecīgā komersanta rēķina, ja likumā nav noteikts savādāk. Par individuālā komersanta ierakstīšanas komercreģistrā publikāciju noteiktā maksa ir 16 latu. Publikācija ir jāapmaksā pirms pieteikuma iesniegšanas un to var

samaksāt jebkurā bankas iestādē, norādot šādus rekvizītus: BO VSIA "Latvijas Vēstnesis", reģ.nr.40003113794, Latvijas Unibanka Rīdzenes filiāle, kods UNLALV2X, konta nr.02-100609196, maksājuma mērķis – uzņēmuma (komersanta) nosaukums, adrese (arī jaunam).

Samaksājot valsts nodevu divkārtšā apmēra, pieteikums tiks izskatīts un lēmums pieņemts piecu darba dienu laikā. Samaksājot valsts nodevu trīskārtšā apmērā, pieteikums tiks izskatīts un lēmums pieņemts triju darba dienu laikā.

Pašnodarbinātas personas

Individuālā darba veicēji ir otra pašnodarbinātības forma. Individuālais darbs ir saimnieciskā darbība, neizmantojot algotu darbaspēku, piemēram, friziera pakalpojumi, amatniecības izstrādājumu izgatavošana pārdošanai, pulksteņu labošana, utt.

Lai veiktu individuālo darbu, jums savas dzīvesvietas Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajā iestādē jāsaņem patents vai reģistrācijas apliecība. Individuālā darba patents ir dokuments, kas ļauj nodarboties ar noteikta veida individuālo darbu. Jums jāsamaksā patentmaksā, pirms jūs saņemat patentu. Par tiem saimnieciskās darbības veidiem, kuru veikšanai nepieciešams patents, jūs varat uzzināt pašvaldībās vai Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajās iestādēs. Reģistrācijas kārtība, neatkarīgi no tā, vai jums nepieciešams patents vai reģistrācijas apliecība, neatšķiras. Jums jāraksta iesniegums savas dzīvesvietas pašvaldībai, lai saņemtu atļauju nodarboties ar izvēlēto individuālo darbu. Ja individuālo darbu jūs pastāvīgi veiksiet citas pašvaldības teritorijā, tad jāsaņem arī šīs pašvaldības atļauja. Pirms jūs ejat reģistrēties uz Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālo iestādi, jums jāsamaksā valsts nodeva un patentmaksā, ja izvēlētajam darbības veidam nepieciešams patents. Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajā iestādē jums izsniegs pieteikuma veidlapu un teritoriālās iestādes darbinieks palīdzēs to aizpildīt.

Valsts ieņēmumu dienesta iestāde jūs reģistrēs kā nodokļu maksātāju, un nedēļas laikā pēc reģistrācijas izsniegs patentu vai reģistrācijas apliecību.

Reģistrācija Valsts ieņēmumu dienestā (VID)

Uzsākot komercdarbību, uzņēmums 30 dienu laikā, kopš tā reģistrācijas UR ir jāreģistrē VID nodaļā kā nodokļu maksātājs.

Reģistrēties var dzīvesvietas Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajā iestādē. Valsts ieņēmumu dienesta darbinieks izsniegs Nodokļu maksātāja reģistrācijas pieteikuma veidlapu un palīdzēs to aizpildīt. Nodokļu maksātāja reģistrācijas apliecību izsniegs desmit dienu laikā pēc tam, kad būsiet aizpildījis pieteikuma veidlapu.

Lai reģistrētos ir jāiesniedz aizpildīta pieteikuma veidlapa un citi dokumenti, kas apliecina saimniecisko darbību, piemēram, īpašuma vai valdījuma tiesības apliecinošu dokumentu, Valsts zemes dienesta izsniegtu licenci, uzņēmuma reģistrācijas apliecība, izziņa par bankas konta stāvokli.

Valsts nodeva par individuālā komersanta ierakstīšanu komercreģistrā ir 20 latu. Par publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" noteikta maksa 16 latu. Maksājumi jāveic pirms pieteikuma iesniegšanas. Samaksāt var jebkurā bankas iestādē.

BIZNESĀ PLĀNS

Nav iespējams uzrakstīt metodiskos norādījumus par to, kā rakstīt biznesa plānu, jo biznesa plāni ir atšķirīgi – atkarībā no to pielietojanas veida. Profesionāli biznesa plānu rakstītāji biznesa plānu sāk ar finanšu aprēķiniem, lai no paša sākuma jau zinātu, vai biznesam ir nākotne.

Biznesa plānu paraugi - Paraugs Nr. 1

Kopsavilkums

Tirgus situācija un tā attīstības iespējas:

- ▮ esošā situācija nozarē un tās attīstības iespējas,
- ▮ pieprasījums, klientu struktūra,
- ▮ konkurence.

Uzņēmuma mērķi:

- ▮ plānotais apgrozījums,
- ▮ rentabilitātes rādītāji,
- ▮ tirgus daļa.

Biznesa ideja un stratēģija

Mārketinga plāns:

- ▮ pārdošanas apjomi,
- ▮ mārketinga darbības organizācija,
- ▮ piedāvātie pakalpojumi vai izstrādājumi,
- ▮ cenu politika,
- ▮ pārdošanas kanāli,
- ▮ reklāmas pasākumi.

Produkcijas attīstības plāns:

- ▮ veiktie pasākumi uzņēmuma esošās produkcijas attīstībai,
- ▮ jaunas produkcijas izstrāde,
- ▮ patentu aizsardzība.

Pakalpojumu sniegšanas vai ražošanas plāns:

- ▮ pakalpojumu sniegšanas vai ražošanas organizēšana uzņēmumā,
- ▮ plānotās izmaiņas ražošanas procesā,
- ▮ izejvielas,
- ▮ plānotās investīcijas,
- ▮ kvalitātes vadības uzlabošana.

Cilvēku resursu izmantošana:

- ▮ paredzētās uzņēmuma organizatoriskās izmaiņas,
- ▮ personāla apmācība,
- ▮ apmaksas un motivācijas sistēma.

Ekonomiskais plāns:

- ▮ grāmatvedības uzskaites organizācijā,
- ▮ uzņēmuma bilances un rentabilitātes prognozes,

- ▶ naudas plūsmas aprēķins,
- ▶ riska punktu noteikšana.

SWOT analīze

Biznesa plāna Paraugs Nr. 2

1. Plānotās uzņēmējdarbības apraksts:

- ▶ Nosaukums
- ▶ Dibināšanas gads, reģistrācijas numurs, bankas rekvizīti
- ▶ Juridiskā adrese, telefons, fakss, e-pasts
- ▶ Plānotā uzņēmējdarbības vieta
- ▶ Uzņēmuma īpašnieki un amatpersonas, personas kodi un dzīvesvietas adreses
- ▶ Uzņēmuma darbības sfēra
- ▶ Pamatkapitāla lielums un tā sadalījums starp dibinātājiem
- ▶ Īpašumā esošs nekustamais īpašums, iekārtas vai tehnika
- ▶ Finanšu rādītāji par iepriekšējiem gadiem - apgrozījums un peļņa
- ▶ Uzņēmuma apraksts. Jaundibinātiem uzņēmumiem jāapraksta uzņēmuma rašanās - kā radās ideja par šāda uzņēmuma dibināšanu, kāda ir projekta iesniedzēja līdzšinējā darba vai biznesa pieredze, vai izvēlēta darbības sfēra ir atbilstoša izglītībai, pieredzei.

2. Produkts / pakalpojums

Jebkuras biznesa darbības pamatā ir produkts vai pakalpojums. Produkts/pakalpojums tiek radīts un virzīts tirgū ar mērķi apmierināt kādas patērētāju grupas vajadzības. Rūpīga produkta izstrāde un patērētāju vajadzību izziņāšana spēs nodrošināt veiksmīgu projekta ieviešanu.

Šajā sadaļā vēlams aprakstīt arī to, kādas tehnoloģijas tiks pielietotas produkta ražošanā vai pakalpojuma sniegšanai, kādas izejvielas (to daudzums, cenas) būs nepieciešamas, kur tās tiks iegūtas (tehnoloģiskā procesa apraksts), kas būs piegādātāji un cik bieži būs iespējamas piegādes. Ir jāmēģina noteikt arī potenciālās cenas un tās ietekmējošos faktorus, veicot nelielu salīdzināšanu ar konkurentiem un aprēķinus.

3. Klienti un tirgus situācija

Tirgus situācijas analīze ietver sevī darbības sfēras/nozares izpēti un tās raksturojumu, kopīgo nozares attīstības stāvokli un savu prognozējamu daļu tajā, nozares attīstības tendences, nozares raksturīgākās īpatnības, eksporta un importa attiecības nozarē. Šeit var aprakstīt arī kā nozari ietekmē ekonomiskais stāvoklis valstī, kā to ietekmē tehnoloģiskā attīstība, kādas ir reģionālās atšķirības nozarē valsts iekšienē un kā to var ietekmēt starptautisko kompāniju darbība. Īpaši svarīgi ir konstatēt tirgus piesātinātības līmeni ar tādiem pašiem produktiem un ar produktiem aizvietotājiem.

4. Konkurenti

Dotās sadaļas izstrāde ļaus izvērtēt savas iespējas, salīdzinot ar citiem līdzīgiem uzņēmumiem tirgū. Nepieciešams raksturot nozīmīgākos konkurentus un to produktus/pakalpojumus. Kādas būs būtiskākās atšķirības uzņēmuma darbībā un tā produktā/pakalpojumā no konkurentiem. Potenciālā uzņēmuma tirgus daļa.

Īpaši svarīgi ir izpētīt un aprakstīt, kuri no konkurentiem uzrādījuši sevišķi ātrus attīstības tempus, kuri no konkurentiem varētu tieši

apdraudēt jūsu uzņēmuma tirgus pozīcijas. Svarīgi ir saprast, kā viņiem to izdevies panākt. Arī jūsu uzņēmumam būs jācinās par vietu tirgū, tāpēc jau savlaicīgi ir jānolemj, kurus no konkurentiem uzņēmums plāno apsteigt un kā tas tiks panākts.

Kopumā aprakstāmā informācija varētu būt sekojoša:

- Konkurences līmenis.
- Nozīmīgākie konkurenti viņu produktu/pakalpojumu cenas un darbības metodes.
- Produkta/pakalpojuma atšķirība no konkurentiem.
- Konkurentu attīstības tendences, iespējamās konkurences izmaiņas nākotnē.

5. Virzība tirgū un mārketinga plāns

Veidojot mārketinga plānu, jāņem vērā, ka tas ir konkrētas rīcības plāns, lai sasniegtu maksimāli efektīvu produkta virzību tirgū, tāpēc jāparedz konkrētas darbības, kuru komplekss risinājums nodrošinās minētā mērķa sasniegšanu – reklāma, tirdzniecības pārstāvji, dalība izstādēs (kādās; cik tas izmaksās?), piedalīšanās konkursos, tirdzniecības akcijas (atlaides, dāvanas, konkursi utt.).

Jādomā arī par uzņēmuma un produkta/pakalpojuma tēla veidošanu (kādu tēlu vēlaties izveidot, piem. lēts, bet labs produkts/pakalpojums, ekskluzivitāte, orientācija uz pircējiem, visaugstākā kvalitāte, ātrums, ērta izmantošana, utt.).

Šajā nodaļā vēl aptveramās jomas:

- Produkta un/vai pakalpojuma reklāma.
- Kādas produkta/pakalpojuma īpašības tiks īpaši akcentētas.
- Realizācijas apjoma plāni (vienībās, piem., kg, litri, kvadrātmetri, metri utt.).
- Vai iespējamās cenu izmaiņas, balstoties uz noteikto cenu?
- Produkta / pakalpojuma attīstība un uzlabošana.

6. Projekta realizācija

Uzskaitīt un pamatot projekta realizācijai nepieciešamos resursus - vieta, telpas, zeme, iekārtas un tehnika (norādīt tehniskos parametrus un cenas), darbaspēks, izejvielas, materiāli, licences un atļaujas (tehniskais projekts).

Precīzi definējot sagaidāmos rezultātus, nepieciešamos resursus, plānojot izdevumus un ienākumus būs iespējams noteikt projekta realizācijai nepieciešamo aizdevuma apjomu.

Nepieciešams vēl aprakstīt:

- Projekta realizācijai nepieciešamie resursi.
- Apgrozījuma raksturs (piem., sezonas prece).
- Norēķini ar piegādātājiem (priekšapmaksā, avanss, preču kredīts utt.).
- Norēķini ar pircējiem (priekšapmaksā, avanss, preču kredīts utt.).
- Projekta realizācijas laika grafiks (3 - 5 gadi, bet ne mazāk par aizdevuma darbības laiku).
- Aizdevuma mērķis.
- Kopējā projekta summa.
- Aizdevuma summas pamatojums un pašu līdzfinansējums.

7. Uzņēmuma vadība un personāls

Katra uzņēmuma veiksmīgas attīstības pamats ir cilvēkresursi - darbinieki, kuri attīsta produktu/pakalpojumu, veicina tā virzišanu tirgū, strādā ar

klientiem, kontrolē uzņēmuma ekonomisko stāvokli. Uzņēmuma pamatā ir stabila struktūra, kuras ietvaros tiek sadalīta atbildība un pienākumi, doti darba uzdevumi un definēti sasniedzamie mērķi. Biznesa plānā jāparāda, kāda ir uzņēmuma organizācijas shēma, kā notiek pienākumu sadale, kā tiek kontrolēta uzdevumu izpilde. Ņemot vērā uzņēmuma attīstības perspektīvas, jāparedz nepieciešamās pārmaiņas personāla sastāvā (jaunu darbavietu radīšana, papildu kvalifikācijas iegūšana, profesionālo zināšanu papildināšana u.c.). jāņem vērā, ka pieaugot darba apjomiem un atbildībai, jāpieaug arī darba apmaksai.

Darba alga var tikt noteikta pēc dažādi: stundas likme, gabal darba apmaksas, procenti no realizācijas. Bez tam jāapraksta organizācijas struktūra un personāls un tas kā tiks noteikta darba alga.

8. Tāpat jāapraksta vēl:

- ▶ Pieprasījums pēc produkta/pakalpojuma tirgū.
- ▶ Tirgus attīstības tendences un pieprasījuma prognozes.
- ▶ Kas būs uzņēmuma klienti (raksturojums, atrašanās vieta, mērķa grupas, paradumi)?
- ▶ Cik daudz mūsu izvēlēta mērķa grupa iztērēs līdzekļus tieši par mūsu produkta/pakalpojuma veidu nākošā gada laikā?
- ▶ Kāpēc klienti izvēlēsies šo produktu/pakalpojumu?
- ▶ Galvenie konkurētspēju noteicošie faktori.
- ▶ Kā Jūs nodrošināsiet klientu prasību izpildi (serviss, uzstādīšana, nestandarta pasūtījumi utt.)?
- ▶ Kā Jūs novērtēsiet savas darbības efektivitāti un klientu apmierinātību?
- ▶ Cik klientu plānojat iegūt?

Liela daļa no šiem jautājumiem nozīmē, ka jums ir nepieciešams veikt tirgus pētījumu jeb potenciālā tirgus izpēti savam produktam vai pakalpojumam.

Biznesa plānos visbiežāk pieļautās kļūdas:

- ▶ Pārāk liels ir bijis optimisms veicot aprēķinus.
- ▶ Biznesa plānu uzraksta kā romānu – tiem, kam tas domāts pietrūkst pacietības un uzmanības to lasīt (nonāk banķieru galda tālākajās atvilktnēs).
- ▶ Kopsavilkums neatspoguļo biznesa plāna saturu.
- ▶ Aprēķinos, katrā vietā ir lietoti citi cipari, kā rezultātā, dažādās biznesa plāna vietās parādās atšķirīgi vieni un tie paši skaitļi.
- ▶ Finanšu aprēķiniem vajag izmantot tikai tās finanšu aprēķinu programmas, kuras jūs pārziniet.

Atcerieties, ka biznesa plānu vērtēs arī pēc ārējā izskata – kārtības, pārskatāmības – un, protams, arī pēc saprotamības un teksta izkārtojuma.

Padomi, ko vērtē bankas, investori

Bankas Latvijā un citi investori vienmēr, vispirms vērtē biznesa plāna izskatu un piedāvātās biznesa idejas izklāsta loģiskumu un saprotamību.

Un tikai pēc tam tiek vērtēts biznesa plāna finanšu piedāvājums – pelnītspēja un līdz ar to arī finansējuma atgriešanas iespējamība. Tiek pārbaudītas piedāvātās garantijas vērtība, lai palielinātu biznesa plāna ticamību. Tāpat tiek vērtēts arī pats topošais uzņēmējs, viņa kvalifikācija un iepriekšējā kredītpieredze.

FINANSES

Finanšu plāni

1. Naudas plūsmas aprēķins

Naudas plūsma pakāpeniski ievieš skaidrību finansēs un piesaistāmajās finansēs.

Nauda jeb skaidrā nauda ir jūsu uzņēmuma "asinis". Slikta un nepareiza apiešanās ar naudu ir viens no izplatītākajiem biznesa neveiksmes cēloņiem. Veidojot NAUDAS PLŪSMAS aprēķinus jūs varat:

- ▶ Noteikt, kad jums naudas pietrūks, pirms tas būs noticis īstenībā.
- ▶ Uzzināt, kad jums varētu parādīties papildus nauda un izlietot to efektīvi.
- ▶ Parūpēties, lai jums būtu pietiekoši skaidrās naudas jebkuriem biznesa izdevumiem.
- ▶ Uzzināt, kā jūs varētu vēl efektīvāk izmantot resursus un samazināt izmaksas.
- ▶ Plānojot pārdot savu produkciju ar pēcmaksu, jums būs nepieciešams plānot arī šo naudas summu, kad apmēram tā varētu ienākt, piem. 30 dienu laikā. Un arī jāatceras rēķinus izrakstīt laikā, lai klients varētu samaksāt.
- ▶ Aprēķinos vajag parādīt visus savus ieņēmumus un izdevumus. Ieteicams naudas plūsmā amortizāciju neiekļaut, jo tā nav reāla nauda, tas ir tikai iekšējai uzskaitēi.

2. Peļņas/ zaudējuma aprēķins

Atšķirībā no naudas plūsmas aprēķina, kas parāda stāvokli ik pēc noteikta laika, šis aprēķins atspoguļos vidējā termiņa mērķus pēc pirmā vai pirmajiem diviem gadiem, kā arī to, ko vēlaties sasniegt.

Šos aprēķinus ir ieteicams veikt ik mēnesi vai ceturksnī reizi.

Peļņas/zaudējumu aprēķinu veikšanas mērķis ir biznesa dzīvotspējas noteikšana. Taču peļņa, kas šeit parādīsies ne vienmēr ir arī realitāte. Peļņas/zaudējumu aprēķins ļaus labāk saprast, cik ir jāiegulda, lai paplašinātu savu biznesu. Bez tam aprēķini ļaus izvairīties no negaidītām situācijām un noderēs plānošanai tālākiem attīstības periodiem. Pats galvenais ieguvums no aprēķiniem ir iespēja modelēt dažādas situācijas.

3. Bilance

Grāmatvedības bilance ir divdaļīga tabula, kur vienā daļā, ko sauc par aktīvu, ir parādīti visi uzņēmuma īpašumā esošie līdzekļi, bet otrā daļā, ko sauc par pasīvu – šo līdzekļu izveidošanās avoti. Līdzekļus un to avotus bilancē rāda tikai naudas izteiksmē. Bilance dalās sīkākās daļās, kuras pieņemts saukt par bilances posteņiem. Katrā bilances postenī, kas sastāv no posteņa nosaukuma un summas naudas vienībās, ir apvienoti dati par

ekonomiski vienveidīgiem uzskaites objektiem. Tā kā bilances abas puses ir viena un tā paša līdzekļu kopuma grupējums divos atšķirīgos veidos, tad grāmatvedības bilances aktīva un pasīva summām ir jābūt vienādām.

Finansējuma veidi

Uzņēmējam ir pieejami daudzi un dažādi finansējumu veidi. Tie atšķiras ar:

- ▶ institūciju veidu, kas finansē (bankas, Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija, ES, Pasaules banka, u.c.);
- ▶ procentiem, kas tiek prasīti par finansējuma izmantošanu piešķirot/ aizdodot (ilgtermiņa, īstermiņa);
- ▶ atrašanās vietu attiecībā pret uzņēmumu (ārzemju, vietējais);
- ▶ finansēšanas ātrumu (birokrātiskās prasības, dokumentu noformēšana).

Pieejamākie finansējuma veidi ir banku piedāvātie finanšu pakalpojumi – kredīts (īstermiņa, ilgtermiņa), līzings, faktoring, bez tam pieejami ir arī granti jeb valsts atbalsta programmas, kā arī privātās un publiskās investīcijas jeb riska kapitālu fondi.

BANKAS

Banku īpašās programmas

Latvijas Mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstības programma 2004. - 2006. gadam ietver arī MVU attīstības kreditēšanas programmu, kuras otro posmu jau šobrīd turpina realizēt *Latvijas Hipotēku un zemes banka* - tā plāno aizdevumos izsniegt 30 milj. eiro. Šie *Hipotēku bankas* aizdevumi ir ar samazinātām nodrošinājuma prasībām un kredītprocentu likmēm. Papildus programma paredz arī riska kapitāla fonda izveidi un funkcionēšanu, **Latvijas Garantiju aģentūras** garantiju sniegšanu, konsultācijas uzņēmumiem. Lai varētu piedalīties šajās programmās ir jāiesniedz atbilstoši bankas prasībām veidots biznesa plāns un personu un īpašumtiesību apliecinājoša dokumentācija.

Riska kapitāls

Riska kapitāls ir vitāli svarīgs jauniem un augošiem uzņēmējiem. Pavisam nesen Latvijā ir izveidots pirmais riska kapitāla fonds mazo un vidējo komersantu finansēšanai, kurā piedalās valsts.

Riska kapitāls ir ilgtermiņa ieguldījums uzņēmumu pašu kapitālā, kad riska kapitāla kompānija iegulda uzņēmumā naudu, bet pretī saņem uzņēmuma daļas vai akcijas, tas ir, kļūst par līdzvērtīgu uzņēmuma līdzīpašnieku.

Ieguldījuma mērķis ir veicināt uzņēmumu straujāku izaugsmi un attīstību. Riska kapitāla fonds līdz ar pārējiem uzņēmuma īpašniekiem uzņemas daļu no uzņēmējdarbības riska, atbilstoši tam arī sagaida paaugstinātu atdevi.

Dažādiem riska kapitāla fondiem ir dažādas prasības par to, kādam ir jābūt uzņēmumam, lai riska kapitāla fonds vispār izskatītu iespēju ieguldīt. Tomēr pilnīgi visi fondi dos priekšroku uzņēmumam, kura īpašnieki un vadība ir izteikti orientēti uz izaugsmi.

Mazo un vidējo komersantu atbalsta fonda (MVKAF) dibinātāji ir Hipotēku un zemes banka (HB) un Norvēģijas - Latvijas uzņēmējdarbības attīstības fonds (NLUAF). Jaunizveidotā fonda darbības mērķis ir papildu finansējuma sniegšana mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, piedāvājot riska kapitāla investīcijas, ar ko tiek saprasts ieguldījums uzņēmuma pašā kapitālā vai ar pušu kapitālu saistīts aizdevums ar mērķi veicināt kompānijas straujāku izaugsmi un attīstību.

Fonda paredzētais lielums ir 5.2 milj. Ls. Lielāko daļu šīs summas - 3.5 milj. Ls, iecerēts iegūt valsts atbalsta programmas Atbalsts mazo un vidējo komercsabiedrību riska kapitālam ietvaros, piesaistot ES struktūrfondu līdzekļus. Bet 1.7 milj. Ls veidos privāto investoru, kā arī HB un NLUAF ieguldījums. Pašreiz no fonda pieejamais riska kapitāla finansējums ir tikai 210 tūkst. Ls - pa 100 tūkst. Ls ir ieguldījusi HB un NLUAF, bet 10 tūkst. fonda vadības kompānija SIA Mazo un vidējo komersantu riska kapitāla sabiedrība. Savas darbības laikā fonds iecerējis nodrošināt riska kapitāla finansējumu aptuveni 40 komercsabiedrībām.

Tuvākā gada laikā, sekojot MVKAF piemēram, Latvijā vēl varētu tikt izveidoti trīs līdz četri līdzīgi riska kapitāla fondi. Fonda ietvaros ir iecerēts gūt 12 % peļņu.

Granti

Komerccarbības attīstībai pieejamie finansējumi ir granti, kurus piešķir Latvijas valdības nozīmētās atbildīgās institūcijas (piemēram, Latvijas Investīciju un Attīstības aģentūra, Lauku Atbalsta Dienests, Profesionālās Izglītības Attīstības aģentūra)

Pētniecībai grantu veidā no ES ir tādās nozarēs kā dzīvības zinātnes (pārtika, veselības aizsardzība, genoma izpēte), IT, konkurētspējīga izaugsme (mehānismu, tehnoloģiju un materiālu izmantošana ražošanā u.c.), kā arī vide un enerģija.

Uz šo finansējumu var pieteikties arī mazie un vidējie uzņēmumi. Lai saņemtu šo atbalstu, ir nepieciešams sameklēt sadarbības partnerus no citām ES dalībvalstīm un uzrakstīt konkurētspējīgu projekta pieteikumu. Šī finansējuma ietvaros uzņēmēji var saņemt atbalstu projekta uzrakstīšanai, bet lielākā daļa finansējuma nonāk pie zinātniekiem, kuri veic uzņēmēja pasūtīto projektu. ES finansējums projektā nosedz visas ar projektu saistītās tiešās izmaksas - darba algas, materiālus, aparatūru, komandējumus un projekta vadības izdevumus.

Publiskais kapitāls

Publiskā kapitāla jēdziens aptver tos gadījumus, kad līdzekļi tiek piešķirti no valsts, pašvaldību vai Eiropas Kopienas finanšu resursiem. Šie pasākumi var izpausties gan kā izmaksas, gan kā ieņēmumu samazinājums valsts/pašvaldību institūcijām. Valsts līdzekļi ietver arī valsts banku, fondu u.c.

lidzekļus. Atsevišķos gadījumos, publisko kapitālu var ieguldīt arī privāta vai sabiedriska institūcija, kas ir valsts iecelts starpnieks, piemēram, komercbankai ir uzticēts vadīt valsts finansēto atbalsta projektu.

Valsts atbalsta programmas

Ekonomikas ministrija sadarbībā ar uzņēmējus pārstāvošām organizācijām izstrādājusi Latvijas Mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstības programmu 2004. - 2006. gadam.

Programmas mērķis ir palielināt uzņēmējdarbības aktivitāti, it īpaši teritorijās ar relatīvi zemu sociālekonomiskās attīstības indeksu, stiprināt MVU konkurētspēju un attīstību, kā arī veicināt MVU radīto pievienotās vērtības pieaugumu. Tās darbības laikā - trijos gados - plānotais atbalsta finansējums ir 150 milj. Ls, no kuriem ES finansējums ir 107 milj. Ls, bet 46 milj. Ls - no Latvijas valsts budžeta.

Programmas mērķus paredzēts sasniegt, radot labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, nodrošinot finanšu atbalsta pakalpojumu pieejamību gan MVU, gan uzņēmējdarbības uzsācējiem, kā arī attīstot cilvēkresursus un sekmējot jaunu uzņēmējdarbības iniciatīvu rašanos un attīstību. Tāpat paredzēts sekmēt MVU konkurētspējas pieaugumu Latvijas, ES un ārējos tirgos un veicināt MVU attīstību teritorijās ar zemu sociālekonomisko attīstību.

Galvenās atbalsta jomas:

- ▶ Atbalsts inovāciju attīstībai (LIAA).
- ▶ Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība (LIAA).
- ▶ Mazās un vidējās uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi (LIAA).
- ▶ Nodarbināto personu kvalifikācijas celšana, pārkvalifikācija, tālākizglītība (LIAA).
- ▶ Īpaši atbalstāmo teritoriju uzņēmējdarbības attīstība.

Projektu piemēri:

- ▶ Jaunu produktu un tehnoloģiju attīstība.
- ▶ Ražošanas modernizācija.
- ▶ Darba drošības pasākumi.
- ▶ MVU konsultācijas (tirgus pētījumi, finanšu vadība, biznesa plānu izstrāde, kvalitātes prasības, mārketinga konsultācijas).
- ▶ Dalība starptautiskajās izstādēs.
- ▶ Apmācības uzņēmējiem un uzņēmējdarbības uzsācējiem.
- ▶ Atbalsts procentu likmju subsīdiju veidā kredītiem pamatlīdzekļu iegādei.

Struktūrfondu finansējums uzņēmējiem tiks piešķirts, izvērtējot projektus atbilstoši kritērijiem pēc to iesniegšanas secības. Katrai no atbalstāmajām jomām ir paredzētas atšķirīgas atbalsta aktivitātes, kuru detalizēts izklāsts iekļauts vadlīnijās projektu pieteicējiem. Informāciju par projektu iesniegšanas nosacījumiem var saņemt attiecīgajās ieviešanas institūcijās – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrā vai Valsts reģionālās attīstības aģentūrā.

Struktūrfondi

Eiropas reģionālās attīstības fonds (ERAF)

Atbalsta attīstības un dzīves līmeņa atšķirību mazināšanu reģionos. Finansējums galvenokārt paredzēts infrastruktūras, ražošanas un MVU attīstībai

Eiropas Sociālais fonds (ESF)

Samazina diskrimināciju un nevienlīdzību darba tirgū. Investīcijas izglītības

sistēmā, profesionālajā izglītībā un nodarbinātības veicināšanā

Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF)

Atbalsta lauksaimniecības pārstrukturēšanu un veicina lauku attīstību

Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments (ZVFI)

Sniedz atbalstu piekrastes zvejniekiem, zivju krājumu aizsardzībai, zvejas ostu uzlabošanai, akvakulturai un zivju produkcijas pārstrādei

Kopējie Latvijai SF ietvaros pieejamie līdzekļi, uz ko var pretendēt gala saņēmēji (uzņēmēji, pašvaldības, u.c.), veidojas no ES finansējuma (75%) un LR valsts un pašvaldību budžeta līdzfinansējuma (25%). Uzņēmējiem, lai pretendētu uz SF atbalstu, būs papildus jānodrošina arī savs līdzfinansējums.

No 2004. - 2006. gadam Latvijai SF ietvaros kopējais pieejamais finansējums ir 856,1 milj. EUR (ES SF finansējums 625,6 milj. EUR un LR finansējums 219,8 milj. EUR).

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (Pērses iela 2, Rīga, LV 1442, tel.7039400) līdz 2006. gadam administrēs četras ES struktūrfondu un Latvijas valsts atbalsta programmas komercdarbības veicināšanai:

- ▶ Atbalsts komercdarbības infrastruktūras modernizācijai:
 - Komercdarbības pilnveidošana atbilstoši starptautisko standartu prasībām;
 - Dalitās infrastruktūras izveide;
 - Infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide un rekonstrukcija.
- ▶ Atbalsts konsultācijām un komercsabiedrību dalībai starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās:
 - Komercsabiedrību dalība starptautiskajās izstādēs, gadatirgos un tirdzniecības misijās;
 - Konsultāciju pakalpojumi.
- ▶ Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju attīstībai.
- ▶ Atbalsts nodarbināto kvalifikācijas celšanai, pārkvalifikācijai un tālākizglītībai.

Līzings

Līzings ir noma ar vai bez izpirkuma tiesībām termiņa beigās. Tas ir ātrs un vienkāršs veids, kā finansēt likvidus nomas priekšmetus.

Finanšu līzinga rezultātā pirkuma priekšmets nonāk pircēja īpašumā līguma termiņa beigās. Operatīvais līzings nozīmē, ka pirkuma priekšmets nepāriet pircēja īpašumā, to parasti atpērk pārdevējs par atlikušo vērtību, kas ir norādīta līgumā. Par to sīkāku informāciju var iegūt Latvijas Līzinga devēju asociācijā, Maskavas 240, 4. stāvs, Rīga, LV-1063, t.7084868.

Faktoring

Iekšzemes tirgum pārsvarā izmanto netiešo faktoringu - ja debitors neveic maksājumu, jūs faktoringa firmai atmaksājat atpakaļ naudu. Šis faktoringa veids ir demokrātiskāks un to vienkāršāk saņemt, salīdzinot ar apgrozījuma kredītu. Tiešo faktoringu pārsvarā izmanto starptautiskām operācijām. Salīdzinot ar netiešo, tas ir dārgāks, bet šajā gadījumā ir garantēta apmaksa, jo risku uzņemas faktoringa kompānija.

Izmantojot faktoringu, palielinās dokumentu administrēšanas apjoms uzņēmumā, bet, atšķirībā no parasta kredīta ieguves procedūras, nekas nav jāieķīlā. Faktoringā galvenais ir rēķina summa, un tā var būt jebkāda.

Uzņēmumos (SIA Hanza lizings, SIA Unilizings, SIA Parekss lizings) un bankās (a/s Parekss Banka, a/s Latvijas Krājbanka, AKB Baltijas Tranzītu banka, NORD/LB banka), kur tiek piedāvāti faktoringa pakalpojumi gan pārdevēja, gan produktu vai pakalpojumu pircēja izvērtēšanai tiek izmantotas datorizētas analīzes formas, ar kuru palīdzību tiek noteikts, vai abas puses ir piemērotas faktoringa izmantošanai. Analīzē uzņēmuma likviditātes rādītājus, krājumu apgrozījuma ilgumu, kā arī citus uzņēmuma darbības rādītājus.

Apdrošināšana

Uzņēmuma vadītājs ikdienā saskaras ar dažādiem riskiem un nepieciešamību tos veiksmīgi pārvaldīt. **Apdrošināšana** ir arī viens no risku pārvešanas veidiem, kas palīdz pasargāt uzņēmumu no neparedzētiem zaudējumiem, nodrošinot uzņēmējdarbības nepārtrauktību.

Piespiedu kārtā ar apdrošināšanu nākas saskarties gadījumos, kad tiek izmantoti kredīta pakalpojumi – līzings, hipotekārais kredīts, citi aizņēmumi pret ķīlu. Šajos gadījumos finansētājs pieprasa apdrošināt ķīlas objektu- nekustamo vai kustamo īpašumu, autotransportu un bieži vien arī piedāvā kādu savu sadarbības partneru standarta apdrošināšanas programmu, kas pilnībā apmierina finansētāja vajadzības, bet ne vienmēr atbilst uzņēmēja vajadzībām, tādēļ nepieciešams veikt padziļinātu apdrošināšanas produktu izpēti.

Uzsākot biznesu, iesakām izvērtēt sekojošu apdrošināšanas produkti nepieciešamību un lietderību:

- ▶ Īpašuma apdrošināšana
- ▶ Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana
- ▶ Transporta līdzekļu apdrošināšana (KASKO)
- ▶ Darbinieku apdrošināšana
- ▶ Darījumu risku apdrošināšana

LIKUM- DOŠANA

Uzņēmējdarbību jeb komercdarbību regulējošie likumi un normatīvie akti:

Komerclikums

Ar 14.02.2002. un 22.04.2004.grozījumiem, kas stājas spēkā no 21.05.2004. Likums paredzēts Likums par uzņēmējdarbību aizstāšanai. Tas ir mūsdienīgāks un atbilst pasaules attīstības tendencēm uzņēmējdarbībā

Likums par Muitu

Likums regulē un nosaka kārtību, kā darbojas muita un kādas ir prasības pret uzņēmumiem.

Likums par uzņēmumu gada pārskatiem

Likums ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2003.gada 11.decembrim – par kārtību, kā jāveido un jāiesniedz uzņēmumu gada pārskati.

Likums par nodokļiem un nodevām

Likumā aprakstīti visi nodokļi un nodevas, ar kurām uzņēmējiem ir jāsašķiras un kuri ir jānomaksā.

Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju

Likums paredz un apraksta visu procedūru gadījumos, kad komercuzņēmums ir nonācis maksātnespējas situācijā.

Komerccarbības atbalsta kontroles likums (19.12.2002)

Likums nosaka pieļaujamos atbalsta mērķus, atbalstāmās izmaksas un maksimāli pieļaujamo atbalsta intensitāti, kā arī komerccarbībai sniegtā atbalsta nacionālās kontroles procedūras, lai mazinātu atbalsta negatīvo ietekmi uz konkurenci un nepieļautu iespēju gūt ekonomiskas priekšrocības, saņemot nelikumīgu atbalstu.

Likums "Par vides aizsardzību" (06.08.1991), ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2004.gada 21.aprīlim.

Šā likuma mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību vides aizsardzības jomā, radot un nodrošinot efektīvu vides aizsardzības sistēmu.

Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi

Šie noteikumi nosaka tos uzņēmējdarbības veidus, kuru veikšanai juri-diskajām personām ir noteikti uzņēmējdarbības ierobežojumi un nepie-ciešama speciāla atļauja (licence), kā arī kārtību, kādā tā tiek izsniegta.

Standartizācijas likums

Šis likums reglamentē standartizācijas principus, uzdevumus, organiza-torisko sistēmu un finansēšanas kārtību, kā arī standartu klasifikāciju.

NODOKĻI

Netiešie nodokļi

Muitas nodoklis parasti tiek aprēķināts un izmaksāts pie preces importa (eksporta) un ir iekļauts preces pašizmaksā.

Akcīzes nodoklis, ar akcīzes nodokli tiek aplikti alkoholiskie un bezalko-holiskie dzērieni, tabakas izstrādājumi, kafija, motocikli un vieglie automobiļi, benzīns, dīzeļdegviela un citi naftas produkti. Akcīzes nodokli maksā importētāji (muitas robežpunktos ievadot preci) un preces izga-tavotāji - pirmajā preces realizācijas reizē pircējam. Tas tiek aprēķināts vai nu uz vienu preces vienību, vai procentos no preču vērtības.

Pievienotās vērtības nodoklis PVN:

Pie preču (pakalpojumu) realizācijas Latvijas muitas teritorijā PVN likme ir 18% no darījumu vērtības, ko nosaka Likuma par PVN 2.pants; 9% - no preču un pakalpojumu vērtības, ko nosaka 6¹ pants (01.01.2003.); 5% no preču un pakalpojumu vērtības, ko nosaka 6².pants 01.05.2004.).

PVN tiek iekļauts preču (pakalpojumu) cenā un tiek izskaitīts no pircēja. Pārdevējam ir jāieskaita budžetā no pircēja izskaitītais PVN, neatkarīgi no tā vai pircējs ir vai nav apmaksājis rēķinu. PVN summa, kura ir uzrādīta nodokļa rēķinā pie preču vai pakalpojumu saņemšanas tiek saukta par priekšnodokli (no 01.05.2004.g.).

PVN likme eksportam un tranzītam ir 0%.

Ir vesela virkne preču un pakalpojumu, kuri nav jāapliek ar PVN (nejaukt ar PVN 0% likmi). Par PVN maksātājiem var būt juridiskās un fiziskās personas (kuras ir pierēģistrējušas savu saimniecisko darbību), ja tās to labprātīgi vēlas, bet ir jābūt par PVN maksātāju, ja darījumu kopējā vērtība (pēc likmes 18%, 9%, 5% un 0%) pēdējos 12 mēnešos sasniedz vai pārsniedz Ls10000.

Tiešie nodokļi

Nekustamā īpašuma nodoklis

Ar nekustamā īpašuma nodokli tiek aplikta zeme, ēkas un būves. Attiecībā uz ēkām un būvēm - līdz 31.12.2006.g. ar nodokli tiek apliktas tās ēkas un būves, kuras tiek izmantotas saimnieciskajā darbībā:

- 1) juridiskajām personām - ēkas un būves, kuras ir uzrādītas to bilancē (izņemot būves, kuras tiek izmantotas tikai lauksaimniecības ražošanā);
- 2) fiziskajām personām - ēkas un būves vai to daļas, kuras tiek izmantotas preču ražošanai, darbu izpildei, tirdzniecībai, pakalpojumu veikšanai un cita rakstura apmaksājamiem darījumiem, izņemot ēkas vai ēku daļas, kuras tiek iznomātas citām personām dzīvošanai.

Nekustamā īpašuma nodokli maksā nekustamā īpašuma īpašnieki vai nomnieki.

Nodokļa likme ir 1,5%:

- 1) zemei - no kadastrālās vērtības;
- 2) ēkām un būvēm - no bilances (atlikuma) vērtības (līdz 31.12.2006.).

Zemes nodokļa aprēķinu veic vietējā pašpārvalde, kura atsūta nodokļu maksātājam gatavu rēķinu ne vēlāk kā 15.februārī.

Dabas resursu nodoklis (DRN):

Ar nodokli apliekamie objekti, kuram katram tiek noteikta sava likme:

1. Vides piesārņošana - vielas un atkritumi, kuri piesārņo apkārtējo vidi.
2. Resursu iegāde - māls, smiltis, augsne, kūdra u.c.
3. Kaitīgas preces un pārtika.
4. Importējamo vai Latvijā ražoto preču un produktu iesaiņojums.

Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (SAOI) tiek ieturētas no visiem darbinieka darba ienākumiem (uz šodienu) pēc likmes 33,09%.

9% tiek iekasēti no darba algas, bet 24,09% budžetā maksā darba devējs. Darba devējs šos aprēķinus (24,09%) pieskaita pie saviem izdevumiem. Eksistē arī pazeminātas likmes, piemēram, pensionāriem, pašnodarbinātām personām un personām, kuras strādā pie darba devēja - ārzemju nodokļu maksātājiem.

Uzņēmuma ienākumu nodokli (UIN) maksā no ienākumiem, gūtiem Latvijas Republikā un ārzemēs. Atskaitot no taksācijas gada (viens gads)

kopējās ieņēmumu summas šajā gadā gūto izdevumu kopējo summu, iegūst uzņēmuma peļņas summu.

2004.gadā - UIN likme ir 15%.

Ir jāņem vērā fakts, ka, ja ir bijuši nomaksāti UIN avansu maksājumi dotajā taksācijas gadā, t.i., no UIN summas atskaitīta nomaksātā avansa summa, iegūsim UIN summu, kura ir jāiemaksā budžetā 15 dienu laikā pēc bilances nodošanas datuma, vai otrādi, iegūsim UIN pārmaksu.

Loteriju un azarta spēļu nodoklis

Loterijas organizēšanai vai azarta spēļu uzturēšanai Latvijā ir nepieciešama speciāla atļauja - licence.

Eksistē daudz ierobežojumu dotajam uzņēmējdarbības veidam:

- ▶ Tiek noteiktas statūtu kapitāla minimālās summas atsevišķiem loterijas veidiem un spēlēm.
- ▶ Visām ierīcēm ir jābūt marķētām un reģistrētām (uzraudzības inspekcijā).
- ▶ 10 dienu laikā pēc atļaujas saņemšanas saņēmējam ir jānomaksā nodeva.
- ▶ Bez licences saņemšanas nodevas samaksāšanas ir atļauta loterija, kuras balvu fonds nepārsniedz Ls 500.

Atskaišu iesniegšanas termiņi

Netiešie nodokļi

Muitas nodoklis – tikko veic importa darījumus, tā uzreiz veic maksājumu un arī atskaitās.

Akcizes nodoklis – noliktavas turētājam, apstiprinātam tirgotājam un nodokļa maksātāja pārstāvim nodokļa taksācijas periods ir viens kalendāra mēnesis. Nodokļa deklarāciju par taksācijas periodu noliktavas turētājs, apstiprināts tirgotājs vai nodokļa maksātāja pārstāvis iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam 15 dienu laikā pēc attiecīgā taksācijas perioda beigām. Citi nodokļa maksātāji nodokļa deklarāciju iesniedz ne vēlāk kā vienu darbdienu pēc attiecīgā šajā likumā noteiktā nodokļa samaksas termiņa.

Pievienotās vērtības nodoklis PVN – līdz nākamā mēneša 15. datumam, par iepriekšējo mēnesi. Gada deklarāciju arī iesniedz līdz 30.aprīlim.

Tiešie nodokļi

Nekustamā īpašuma nodoklis – nekustamā īpašuma īpašniekam mēneša laikā no īpašuma tiesību iegūšanas datuma ir jāpaziņo par to pašvaldībai, kuras teritorijā atrodas nekustamais īpašums. Bez tam paziņo arī VID un iesniedz atskaites – pārskatu par iepriekšējo gadu un deklarāciju par tekošo gadu līdz 1. februārim.

Dabas resursu nodoklis (DRN) – nodokli samaksā un arī atskaitās par to tikko veic importa darījumus. Pārskats par dabas resursu ieguvī un vides piesārņošanu un nodokļa aprēķins pirms iesniegšanas Valsts ieņēmumu dienesta iestādēm maksātājam jāpasaka ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pilnvarotu institūciju. Ja nodokļa maksātājs pārskatā atspoguļo tikai dabas resursu nodokļa aprēķinu par tādu videi kaitīgu preču un produktu ieviešanu vai realizāciju, kuriem nav paredzētas atļaujas (licences), saskaņošana ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas institūcijām nav nepieciešama.

Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (SAOI) – atskaiti iesniedz ikmēnesi par iepriekšējo mēnesi VID atbilstoši saņemtajam (pie reģistrācijas) datumam.

Uzņēmuma ienākumu nodokli (UIN) – to iesniedz kopā ar gada pārskatu līdz 30. aprīlim.

Loteriju un azarta spēļu nodoklis – par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu azartspēļu organizēšanai un uzturēšanai no uzņēmumiem (uzņēmējabsabiedrībām) iekasējama valsts nodeva Ls 50 000 par katru kārtējo gadu, bet totalizatora vai derību organizēšanai Ls 30 000 par katru kārtējo gadu.

Maksājumu termiņi

Netiešie nodokļi

Muitas nodoklis - parasti tiek aprēķināts un izmaksāts pie preces importa (eksporta) un ir iekļauts preces pašizmaksā.

Akcizes nodoklis – pastāv dažādas akcizes nodokļa likmes, tās tiek maksātas katru mēnesi.

Pievienotās vērtības nodoklis PVN - pārdevējam ir jāieskaita budžetā no pircēja izskaitītais PVN, neatkarīgi no tā vai pircējs ir vai nav apmaksājis rēķinu. PVN summa, kura ir uzrādīta nodokļa rēķinā pie preču vai pakalpojumu saņemšanas tiek saukta par priekšnodokli (no 01.05.2004.g.). Nodoklis tiek maksāts ik mēnesi.

Tiešie nodokļi

Nekustamā īpašuma nodoklis - to maksā nekustamā īpašuma īpašnieki vai nomnieki. Nodoklis tiek maksāts ik gadu, avansu maksājumi - ik ceturksni.

Dabas resursu nodoklis (DRN) – importējot, šo nodokli aprēķina uz robežas, pārējos gadījumos to nedrīkst aizmirst iedeclarēt un nomaksāt. Nodokli jāmaksā ik ceturksni vai ik gadu.

Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (SAOI). Darba devējs iemaksā speciālā budžeta kontā obligātās iemaksas par katru darba ņēmēju reizi mēnesī termiņos, kādi norādīti Valsts ieņēmumu dienesta izsniegtajā paziņojumā. Darba ņēmējs veic obligātās iemaksas ar darba devēja starpniecību. Darba devējs ietur iemaksas, kas jāveic darba ņēmējam, un iemaksā tās speciālā budžeta kontā šā panta pirmajā daļā noteiktajos termiņos. Pašnodarbinātais veic obligātās iemaksas līdz ceturksnim sekojošā mēneša 15.datumam.

Uzņēmuma ienākumu nodokli (UIN) - tiek maksāta ik gadu, UIN avansu maksājumi - ik mēnesi. Ja ir bijuši nomaksāti UIN avansu maksājumi dotajā taksācijas gadā, t.i., no UIN summas atskaitīta nomaksātā avansa summa, iegūsim UIN summu, kura ir jāiemaksā budžetā 15 dienu laikā pēc bilances nodošanas datuma, vai otrādi, iegūsim UIN pārmaksu.

Loteriju un azarta spēļu nodoklis – visiem spēļu biznesa uzņēmumiem ir jāpiestāda Finanšu ministrijas Loteriju un azarta spēļu inspekcijā ik ceturksņa atskaite par savu darbību, bet VID - atskaiti par nodokļiem.

Muita

Muitas lietas ietver kārtību, kādā preces pārvieto pāri valsts robežai, to aplikšanu ar ievadmuitas nodokli un izvedmuitas nodokli un citiem normatīvajos aktos paredzētajiem maksājumiem, kurus administrē Valsts ieņēmumu dienests, muitošānu, muitas kontroli, kā arī citus līdzekļus un darbības, ar kuru palīdzību tiek īstenota muitas politika.

BIROJS

Nekustamais īpašums

Biroju telpu tirdzniecības segmentā pieprasījumam joprojām trūkst atbilstoša piedāvājuma. Biroja telpas nekustamā īpašuma speciālisti iedala 4 galvenajās klasēs, pēc kurām tad arī nosaka cenas.

A klase - augstas kvalitātes, mūsdienīgi aprīkota biroju ēka, kas atrodas prestižā vietā, darījumu centrā. Ir autostāvieta, apsardze utt. Piemēri: Valdemāra centrs, Felix biznesa centrs, biroju ēka Citadele u.c.

B klase - A klasei līdzvērtīgas biroju telpas, kurās tomēr iztrūkst kāds vai vairāki no A klases birojiem izvirzītajiem nosacījumiem Piemēri: biroju centrs Valdo

C klase - biroju telpas neremontētās ēkās, bieži – padomju laika celtnēs vai dzīvojamajās ēkās ar vidējas kvalitātes iekšējo apdari

D klase - biroju telpas pilnībā amortizētās vai birojiem nepiemērotās ēkās (rūpnīcu korpusi, kopmītnu tipa ēkas u.c.), ar sliktas kvalitātes iekšējo apdari

Biroju īre

Biroja telpu īres maksas Rīgas centrā ir vismaz par 2 – 2,5 reizes augstāka nekā nomalēs jeb mikrorajonos. Grūtāk ir ar tirdzniecības, noliktavu un ražošanas telpām. To cena centrā bieži vien ir pat 3 un 4 reizes augstāka. Šī tendence saglabājas, jo daudzviet, kur līdz šim ir bijušas komerplatības, pakāpeniski īpašnieki iekārto apdzīvojamās platības.

Ražotnes

Lai sameklētu ražotnēm piemērotas telpas Latvijā vai ārzemēs, uzņēmējiem ir jāmeklē firmas, kas nodarbojas ar nekustamajiem īpašumiem. Tās var sameklēt divās asociācijās:

- Latvijas Nekustamā īpašuma mākleru un aģentu korporācija, nekustamā īpašuma tirgus darījumu starpnieku (tirgotāju) – mākleru un aģentu profesionāla apvienība, Āzenes iela 20-459 (4 st.), Rīga, LV-1048, tālr.: 9105545 tālr./fakss: 7089626, www.nima.lv.
- LANĪDA – Latvijas Nekustamo Īpašumu Darījumu asociācija ir nekustamā īpašuma Speciālistu sabiedriskā organizācija, kuras darbības mērķis ir veicināt augstu pakalpojumu kvalitātes standartus Latvijas nekustamo īpašumu tirgū, Elizabetes iela 45/47-306, Rīga, LV-1010, tālr./fakss: 733-20-34, www.lanida.lv.

Industriālie un tehnoloģiskie parki (Biznesa parki)

Biznesa parka galvenais mērķis ir samazināt investora izmaksas, kas saistītas ar uzņēmējdarbības uzsākšanu.

Industriālais parks ir saimnieciskajai darbībai atvēlētā teritorija, kurai ir viens pārvaldītājs, kas rūpējas par biznesa parka infrastruktūru, veic telpu būvēšanu vai atjaunošanu, remontu atbilstoši klienta vajadzībām un piedāvā citus pakalpojumus.

Industriālos parkus iedala pēc to mērķa:

- ▶ industriālie/rūpniecības parki,
- ▶ tehnoloģiskie parki,
- ▶ zinātnes un tehnoloģijas parki,
- ▶ zinātnes parki,
- ▶ biznesa parki,
- ▶ loģistikas un distribūcijas parki.

Daļa no industriālajiem parkiem parasti tiek veidoti vietās ar labi attīstītu infrastruktūru. Šī iemesla dēļ biznesa un industriālie parki tika arī veidoti Liepājas un Rēzeknes speciālajā ekonomiskajā zonā, Ventspils brīvostā, Mērsraga ostā, Daugavpilī, kā arī tiek veidots pie lidostas Rīgā. Biznesa parkos ļoti īsā laikā var sākt ražošanu, izlaižot birokrātisko šķēršļu pārvarēšanas operācijas. Faktiski jums nav jārūpējas par neskaitāmu atļauju un saskaņošanas procedūrām, it īpaši tas saistīts ar infrastruktūras izveidi un būvniecību. Latvijā ir arī biznesa parki, kur tiek iznomāta zeme ar komunikācijām, bet uzņēmumam pašam ir jāveic nepieciešamo ēku būvniecība, piemēram, lidostas biznesa parks.

Ar parkiem var iepazīties:

- ▶ "Rīgas Industriālais parks" SIA, Dzelzavas 120a, Rīga, , LV-1082, t.7802717
- ▶ "Baltijas Biznesa Parks", Stabu 19 - 601, Rīga, LV-1011, t.7297537
- ▶ "Latvijas Tehnoloģiskais parks" SIA, Kaļķu 1 - 310, Rīga, LV-1050, t.7210808
- ▶ "Latvijas Tehnoloģiskais parks" SIA, Pulka 3, Rīga, LV-1007, t.7089600

Biznesa inkubatora izveidošanas mērķis ir nodrošināt ar telpām un biroja pakalpojumiem uzņēmumus, kuri sāk savu darbību un viņiem ir nepieciešamas ļoti dārgas iekārtas vai aprīkojums. Pēc būtības biznesa inkubatori ir līdzīgi biznesa parkiem.

Virtuālais biznesa inkubators ir atrodams mājas lapā

<http://www.rtu.lv/vbi/vbi.asp>.

Virtuālie biroji

Pašreiz Latvijā virtuālo biroju pakalpojumi, galvenokārt, tiek izmantoti divu iemeslu dēļ.

Uzsākot uzņēmējdarbību pavisam jaunā tirgus vidē un nezinot, vai tā gūs sekmes, ārzemju kompānijas, izvēloties virtuālos birojus, ietaupa biroja izmaksas. Ja bizness gūst sekmes, tad šīs kompānijas pāriet uz labiekārtotām pastāvīgām biroju telpām.

Savukārt, ilgtermiņā virtuālo biroju izmanto tās starptautisko kompāniju un

organizāciju pārstāvniecības Latvijā, kurām savas darbības specifikas dēļ nav vajadzīgas pastāvīgas biroju telpas.

Virtuālais birojs nodrošina klientu ar uzņēmuma adresi, atsevišķu tālruni un faksu līniju un sekretāri, kas atbild uz tālruni zvaniem uzņēmuma vārdā un saņemto korespondenci tālāk pārsūta klientam. Vajadzības gadījumā klients uz sev vēlamu laiku, pat uz dienu vai uz vairākām stundām, var noiņēt biroja telpas, konferenču zāli vai tikai atsevišķu kabinetu.

Piemērus virtuālajiem birojiem var apskatīt Valdemāra centrā, Kr. Valdemāra ielā 21, kā arī Radisson SAS Daugava telpās, Kuģu 24, Rīga, LV-1048, tālr. 7061111.

Biroja tehnika un aprīkojums

Ja bizness ir saistīts ar pakalpojumu sniegšanu vai ražošanu, tad birojā iespējams būs nepieciešama visa iespējamā tehnika, kas varētu uzlabot darbu ar klientiem – piem. fakss, naudas skaitīšanas mašīna, telefons, dators, printeris, kopētājs, dokumentu iznīcinātājs, skaners, u.c.

leteicams griezties pie biroja tehnikas piedāvātājiem, kam ir ilgstoša pieredze vietējā tirgū, izvēloties pazīstamākos zīmolus, piemēram - Canon, Minolta, Brother, Konica, Sharp, Sony.

© Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija, 2004
Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce ir obligāta

www.mazaisbusiness.lv

Ekonomikas ministrijai informāciju sagatavoja Latvijas Biznesa
konsultantu asociācija iepirkuma EM 2004/49 līguma ietvaros